

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Николай Проданов
(Исторически факултет на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий”)
за дисертационния труд на
МАРИО ДИМИТРОВ АЛЕКСАНДРОВ
ДЕМОГРАФСКАТА ПОЛИТИКА В
ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ
ПРЕЗ ПЕРИОДА 1879 – 1912 Г.

представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, Област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. „История и археология“

Дисертационният труд е обсъден на разширен научен семинар на Департамент „Демография“ при Института за изследване на населението и човека към БАН и е насочен за защита от Научния съвет на Института за изследване на населението и човека към БАН.

1. Обща структура на дисертационния труд – обем и структура

Дисертацията се състои от увод, изложение, структурирано в три глави, всяка от която с три подточки, заключение и списък на ползваните извори и литература с общ обем от 258 страници.

Дисертационният труд е представен във вид и обем, съгласно изискванията на нормативните документи и съобразно утвърдените в българската историческа наука добри образци. Избраната тема е напълно дисертабилна и е посветена на научен проблем, който досега почти не е разработван в нашата наука. Без съмнение темата на дисертационният труд е актуална – добиването на повече знание по проблемите на историческата демография в България очевидно би способствало за изграждане на ефективна държавна политика в тази област в нашата съвременност.

Структурата на дисертационният модел е изградена върху основата на класическата схема на хронологично-тематичен анализ на проблемите. С оглед спецификата на темата и поставените цели намирам структурата за удачна и напълно защитима.

Хронологичното разпределение на разглеждания сложен и многообразен фактически материал в определена периодизационна схема е обосновано и е в съответствие с значими характеристики на развитието на българския обществен и политически живот.

Формулираните от докторант Александров обект, предмет, цели и задачи на дисертацията са в пълно съответствие с темата и авторския замисъл, стоящ зад нея.

Научният апарат на дисертацията е разработен според утвърдените изисквания. Бележките под линия са богати и разнообразни – както в библиографски, така и в тълкувателен аспект. Езикът е балансиран и академично издържан. Почти не се забелязват печатни и правописни грешки. Цитиранията са коректни.

Авторефератът на дисертацията е написан адекватно на нейното съдържание. Той представя в синтезиран вид най-важните насоки и изводи в дисертационния труд.

2. Литературна осведоменост и теоретична подготовка на кандидата.

Библиографията съдържа използваните от докторанта архивни документи и публикувани материали. Показано е ползването на един архивен фонд от НБКМ-БИА, един – от НА-БАН и два фонда от ЦДА. Използваните монографии, научни статии и др. са 350 на брой. Безспорно използваните информационни източници като количество и качество създават необходимата база за осъществяване на изводи и обобщения.

3. Методичен подход

Използваните в труда общонаучни и специални методи на научно изследване не могат да не срещнат одобрение и подкрепа от страна на компетентния читател.

4. Значимост и убедителност на получените резултати, интерпретации и изводи.

Смятам, че достигнатите изводи и обобщения са резултат от системна и дълга изследователска работа върху достатъчно обемен фактически материал с

прилагането на адекватна методология, поради което значима част от крайните резултати имат безспорен характер, а друга част би могла успешно да бъде защитена в дискуссионен формат.

5. Критични бележки към дисертационния труд

- Намирам, че проблемът с гражданския брак и неговото отношение към демографската политика би могъл да бъде разгледан по-обстойно и аналитично;

- Считам, че в чисто теоретично отношение би могла да се очертае още една линия на държавната демографска политика – ограничаване на възможностите за заселване в България на определени групи чужденци;

- Смятам, че архивната основа на дисертационния труд би могла да бъде разширена с неизползвани документи – напр. от фондовете на Министерски съвет и на Министерство на правосъдието от ЦДА;

- Предполагам, че структурирането на списъка на ползваните извори и литература вероятно е подчинено на действащи в Института стандарти, но смятам, че то би могло да се реализира и по-целенасочено и ясно.

Искам изрично да отбележа, че тези мои бележки имат най-вече характер на препоръки с адрес едно бъдещо издаване на целия труд в този му вид, което пък намирам за задължително и много полезно с оглед развитието на изследванията върху демографския сегмент от новата и най-нова история на България.

6. Характер на научните приноси.

Намирам формулираните от докторант Александров приноси на дисертационния труд за съответни на съдържанието на текста и за безспорни. Бих си позволил обаче известно окрупняване.

1. Издирен е и е анализиран добросъвестно огромен фактически материал.

2. Дисертационният труд е първо по рода си комплексно изследване на визирания проблем.

3. Разглежданият въпрос е адекватно разположен на фона и под въздействието на конкретни обществено-политически фактори, които в разглежданото време са особено динамични.

4. Направени са немаловажни приноси към изграждането на специфичен теоретико-методологичен модел за подобен род проучвания. Използваният научен модел, направените конкретни изводи и заключения крият значим евристичен потенциал по отношение бъдещото проучване на други подобни проблеми от новата и най-новата ни история.

5. Направен е успешен опит за представяне на системна картина на държавната политика в разглежданата материя. Напълно се солидаризирам с генералния извод, че единна концепция все пак не е създадена.

6. Дисертационният труд като цяло и направените в него обобщения в частност съдържат в себе си многослойно прагматично внушение по посока на интензифициране на обществените усилия за създаването на адекватна демографска стратегия в съвременна България.

7. Оценка на качеството на научните трудове

Марио Александров е представил информация за три свои излезли от печат публикации, една под печат и едно участие в съавторство в работен документ за нуждите на изпълнителната власт. Доколкото тези публикации представляват по същество части от дисертационния труд, те са на общото високо изследователско равнище на цялата разработка.

8. Оригиналност

Намирам, че с оглед съвременната картина на изследванията върху демографската история на България убедено може да се твърди, че представения за защита дисертационен труд е изцяло оригинален и е напълно самостоятелна работа на колежата Александров.

9. Заключение

Представеният от Марио Александров текст представлява една сполучлива и успешна дисертация, заслужаваща максимално висока оценка – както от съдържателна, така и от формална гледна точка. Установената редовност при реализацията на дисертацията, оригиналността на дисертационния труд и коректното оформление на автореферата към него, верността на самооценката за приносите на дисертацията, наличието на необходимия брой публикации по темата на дисертационния труд ми дават правото на обосновано заключение, че са налице всички условия, за да бъде присъдена на Марио Александров научната степен ”доктор”.

Позволявам си да предложа на членовете на уважаемото научно жури да гласуват положително по разглеждания въпрос.

12 февруари 2016 г.

София

доц. д-р Николай Проданов